

Internationaal

Arbeidsparticipatie van ouderen

Met het oog op de houdbare overheidsfinanciën wordt door de overheid gestreefd naar een toename van de arbeidsparticipatie van diverse groepen. Ook een verhoogde arbeidsparticipatie van ouderen is duidelijk een doel; mede daarom is een verhoging van de AOW-leeftijd voorgenomen. In de figuur is de arbeidsparticipatie van ouderen in Nederland vergeleken met andere EU-landen. 53% van de Nederlanders tussen 55 en 65 jaar had in 2008 een betaalde baan. Het gaat dan om alle personen die minstens een uur per week werken. Deze 53% is weliswaar boven het gemiddelde van 46% in de EU, maar ligt duidelijk nog ver onder de Europese top: in Zweden en IJsland werkte respectievelijk 71% en 83% van de 55- tot 65-jarigen. De arbeidsparticipatie van oudere vrouwen bedraagt in Nederland 42% bij een EU-gemiddelde van 37%. Ook hier zijn IJsland en Zweden de koplopers.

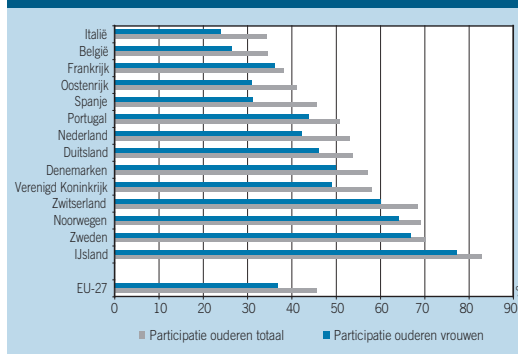
De hoge arbeidsparticipatie van ouderen in Zweden is mede te danken aan het pensioensysteem. Als de gemiddelde levensverwachting stijgt, daalt het jaarlijkse pensioen. Wie langer blijft werken, kan hier door de opbouw van meer pensioenrechten voor compenseren. In Noorwegen is het aanvullend overheidspensioen afhankelijk van het aantal vrijwillig opgebouwde pensioenpunten. Alleen inkomen dat hoger is dan het inkomen dat recht geeft op het basispensioen levert een gemaximeerd aantal punten per jaar op voor het aanvullende pensioen. Succesvolle beleidsmaatregelen kunnen dus tot een hogere arbeidsparticipatie leiden.

Als de ontwikkeling van de arbeidsparticipatie van ouderen in Nederland nader wordt bekeken, valt op dat deze de laatste jaren stijgt, mede dankzij de maat-

regelen met betrekking tot VUT en prepensioen. De stijging doet zich voor bij mannen en vrouwen. Een aandachtspunt is dat Nederland koploper is qua deeltijdwerken bij zowel mannen als vrouwen, zodat de Nederlandse positie in de figuur waarschijnlijk geflatteerd is; in uren zou Nederland minder goed scoren.

TIM STURMANS (MINISTERIE VAN FINANCIËN)

Percentage 55- tot 65-jarigen dat minimaal een uur per week werkt in 2008.

Bron: Eurostat

Monetaire Zaken

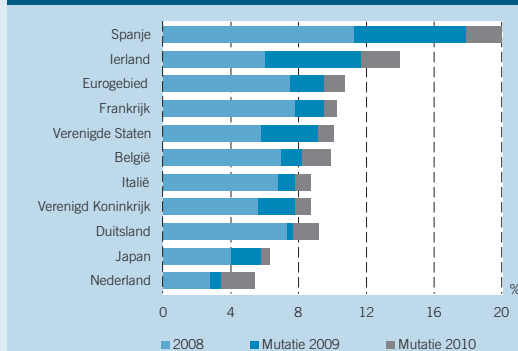
Wereldwijde stijging werkloosheid niet gelijk verdeeld

De Europese Commissie verwacht in haar jongste raming dat de werkloosheid in het eurogebied ondanks een mild herstel van de economische groei zal oplopen tot ongeveer 11% in 2010. Achter deze totalen gaan aanzienlijke verschillen tussen landen schuil. De figuur toont de werkloosheid in een aantal OESO-landen in de jaren 2008–2010. In de Verenigde Staten, het epicentrum van de economische crisis, loopt de werkloosheid dit jaar relatief sterk op. Met name in de bouw en de financiële sector zijn al veel banen verloren gegaan, bij elkaar ongeveer 1,6% van de beroepsbevolking. Ook in Spanje en Ierland vindt momenteel een sterke aanpassing in de huizenmarkt plaats, en verdwijnt veel werkgelegenheid in de bouwsector. Als deze werknemers moeite blijken te hebben om in andere sectoren werk te vinden, bestaat het risico dat de werkloosheid ook structureel op een hoger niveau komt te liggen.

Er zijn ook landen waar de werkloosheid nog niet zo sterk oploopt, zoals in Duitsland en Italië. Deels komt dit doordat in deze landen de huizenmarkt stabiel is, maar ook is er relatief veel gebruikgemaakt van mogelijkheden om minder uren te gaan werken in plaats van werknemers direct te ontslaan. Zo werkten er in de eerste helft van dit jaar in Duitsland ongeveer 1,5 miljoen werknemers minder uren dan ze gewend waren. De Duitse werkgelegenheid in uren is dan ook sterker gedaald dan de werkgelegenheid in personen. Maar het is waarschijnlijk dat op enig moment het aantal gewerkte uren per persoon weer zal normaliseren. En daarom neemt de werkloosheid in personen in Duitsland in 2010 verhoudingsgewijs sterk toe. Nederland staat in de werkloosheidsstatistieken de laatste jaren steevast onderaan, en tot op heden is de werkloosheid in Nederland ook beperkt opgelopen. Naast een aanpassing van het aantal uren per persoon, vooral bij zelfstandigen, lijkt er bij bedrijven ook sprake van een relatief

ROBERT-PAUL BERBEN (DNB)

Werkloosheid in 2008-2010 (procenten van de beroepsbevolking).

Bron: Europese Commissie, 2009

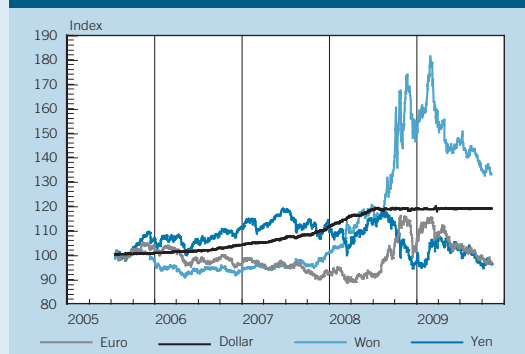
sterke neiging om arbeid op te potten. Dit betekent dat bedrijven bij een afname in de vraag naar hun product niet direct overgaan tot ontslag van werknemers, maar de situatie eerst nog even aanzien. Een belangrijke aanwijzing dat dit effect binnenkort ten einde loopt, is dat het aantal vacatures in Nederland sinds de piek in september 2007 nu reeds meer dan gehalveerd is.

SINDE 1916

Belangengroepen en de renminbi

In het afgelopen decennium is de koers van de Chinese valuta ten opzichte van de dollar op een kunstmatig laag niveau gehouden om de concurrentiepositie van het Chinese bedrijfsleven te ondersteunen. De geleide appreciatie van de renminbi ten opzichte van de dollar eindigde vorig jaar nadat de Chinese munt aanzienlijk was geapprecieerd tegenover andere valuta, met name die van het concurrerende Zuid-Koreaanse bedrijfsleven (figuur). Sindsdien is de koers constant gehouden tegenover de dollar, hetgeen een depreciatie van de reëel-effectieve wisselkoers in lijn met die van de dollar opleverde. De opleving van de Chinese economische groei leidt nu tot een hernieuwde internationale oproep, met name vanuit de Verenigde Staten en Europa, voor een appreciatie van de renminbi ten opzichte van de dollar. Een hervatting van de appreciatie van de renminbi zal de exportsector raken en de import stimuleren, waarmee een welvaartsoverdracht plaatsvindt van de exportsector naar huishoudens. Niettemin zijn dergelijke effecten in het verleden nauwelijks zichtbaar geweest, aangezien de toename van de consumptie stelselmatig achterbleef bij de groei van de economie als geheel. Dit komt met name doordat het Chinese bedrijfsleven dikwijls wordt ondersteund door tal van subsidies die indirect worden betaald door de sector huishoudens. Bovendien is het bedrijfsleven nog steeds in staat om de lonen laag te houden, niet in de laatste plaats vanwege het verbod voor werknemers om zich te verenigen in vakbonden. De invloed van het bedrijfsleven staat in schril contrast met het onvermogen van consumenten om zich te verenigen ten behoeve van een verhoging van beschikbaar inkomen, zodat het bedrijfsleven een sterke lobby op de autoriteiten kan uitoefenen. Beleidsmakers worden derhalve geconfronteerd met een dilemma tussen enerzijds de binnenlandse druk om zich te onthouden van valuta-appreciatie en anderzijds de groeiende internationale druk om de renminbi te laten appreciëren. Gegeven de wisselkoersverhoudingen komt de afwijking tussen deze belangen voorlopig nog steeds ten gunste van de exportsector, waarbij een eventueel hernieuwde appreciatie tegenover de dollar in de komende tijd waarschijnlijk bescheiden zal blijven.

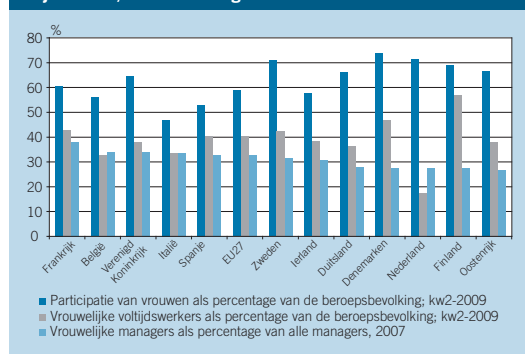
Koers van de renminbi versus andere valuta (index, juli 2005 = 100).

Bron: FDA

erende Zuid-Koreaanse bedrijfsleven (figuur). Sindsdien is de koers constant gehouden tegenover de dollar, hetgeen een depreciatie van de reëel-effectieve wisselkoers in lijn met die van de dollar opleverde. De opleving van de Chinese economische groei leidt nu tot een hernieuwde internationale oproep, met name vanuit de Verenigde Staten en Europa, voor een appreciatie van de renminbi ten opzichte van de dollar. Een hervatting van de appreciatie van de renminbi zal de exportsector raken en de import stimuleren, waarmee een welvaartsoverdracht plaatsvindt van de exportsector naar huishoudens. Niettemin zijn dergelijke effecten in het verleden nauwelijks zichtbaar geweest, aangezien de toename van de consumptie stelselmatig achterbleef bij de groei van de economie als geheel. Dit komt met name doordat het Chinese bedrijfsleven dikwijls wordt ondersteund door tal van subsidies die indirect worden betaald door de sector huishoudens. Bovendien is het bedrijfsleven nog steeds in staat om de lonen laag te houden, niet in de laatste plaats vanwege het verbod voor werknemers om zich te verenigen in vakbonden. De invloed van het bedrijfsleven staat in schril contrast met het onvermogen van consumenten om zich te verenigen ten behoeve van een verhoging van beschikbaar inkomen, zodat het bedrijfsleven een sterke lobby op de autoriteiten kan uitoefenen. Beleidsmakers worden derhalve geconfronteerd met een dilemma tussen enerzijds de binnenlandse druk om zich te onthouden van valuta-appreciatie en anderzijds de groeiende internationale druk om de renminbi te laten appreciëren. Gegeven de wisselkoersverhoudingen komt de afwijking tussen deze belangen voorlopig nog steeds ten gunste van de exportsector, waarbij een eventueel hernieuwde appreciatie tegenover de dollar in de komende tijd waarschijnlijk bescheiden zal blijven.

Percentage vrouwen met een betaalde baan, een voltijds baan, of een managementfunctie.

Bron: Eurostat, bewerking SEO

Topvrouwen in Nederland

De overheid zet zich met wettelijk verankerde streefcijfers in om de vertegenwoordiging van vrouwen in toposities te vergroten. De top van grote bedrijven moet in 2014 voor minimaal dertig procent uit vrouwen bestaan. Zo niet, dan moet het management een verklaring geven en eventueel een verbeterplan overleggen. De streefcijfers zien toe op bedrijven met meer dan 250 werknemers, en niet op

de overheid. Ter relativering van het potentiële effect van streefcijfers: dat is minder dan 0,3% van alle bedrijven in Nederland.

Het is de vraag of er wel een probleem met vrouwen aan de top is. Om een baan aan de top te krijgen zijn ambitie, doorzettingsvermogen en een voltijdsbaan nodig. Terwijl ambitie en doorzettingsvermogen zich moeilijk laten meten, zijn over voltijdsbanen statistieken beschikbaar. De figuur toont voor 12 Europese landen de arbeidsparticipatie van vrouwen, de participatie van vrouwen in voltijdsbanen en het aandeel vrouwen in leidinggevende functies. Participatie wordt uitgedrukt als percentage van de beroepsbevolking. De Eurostat-definitie van voltijds werken is minimaal 35 uur per week werken.

Nederland scoort na Denemarken en Zweden het hoogst met participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, met meer dan 70%, maar scoort veruit het laagst met voltijds werkende vrouwen. Slechts 17,3% van de vrouwelijke beroepsbevolking werkt voltijds, dat is minder dan een op de vier werkende vrouwen. Dit terwijl het gemiddelde voor de Europese Unie boven de 40% ligt. Bovendien zijn de deeltijdsbanen in Nederland erg klein: gemiddeld 19,8 uur.

Als het aandeel vrouwen in leidinggevende functies naast de participatiecijfers van voltijds werkende vrouwen wordt gezet, blijkt echter dat Nederlandse vrouwen het erg goed doen. In alle landen is het percentage vrouwen in het management lager dan het percentage vrouwen in voltijdsbanen, behalve in België, waar het verschil 1,2% is, en in Nederland, waar het verschil meer dan 10% is. De Nederlandse vrouw doet het in leidinggevende functies dus naar verhouding goed in de top en subtop. Het is waarschijnlijk een kwestie van tijd dat de vrouwen die willen doorstromen naar de top, daar ook zullen belanden, wanneer zij ook voldoende ervaring hebben in een voltijdsbaan.

SINDS 1916